

Vi må ikke vente med det vigtigste til sidst

Skal epX blive en succes for lærere og elever, handler det først og fremmest om undervisning. Men hvor kan vi hente inspiration til arbejdet med at udvikle en epX-didaktik?

Det har vi tre bud på i disse artikler, hvor eksperter forklarer, hvad vi kan lære af den amerikanske kunstteoretiker Howard Risatti, hvordan vi kan bruge simulationsundervisning, og hvordan en tysk didaktisk revolution kan smitte af i Danmark.

I tysk praksisdidaktik er der plads til elevens udforskning og dannelse

Der er stor inspiration at hente i den tyske didaktiske teori om læringsfelter og handlingsorientering, når det gælder udvikling af en praksisfaglig didaktik til den nye epX. Det mener [Anke Piekut](#), der er lektor i fagdidaktik på Syddansk Universitet.

Af **Lise Richter**

Tyskland skete der i 1996 det, som nogle ville kalde en revolution af didaktisk tænkning. Samfundets store sociale, teknologiske og økonomiske forandringer betød, at der opstod en bevidsthed om, at der var behov for en anden form for viden og andre kvalifikationer end hidtil. Derfor satte man sig for at udvikle en ny didaktik, som især er blevet brugt på de tyske erhvervs- og professionsuddannelser. Og den tyske praksisdidaktik rummer nogle ideer, som er værd at lade sig inspirere af på den nye praksisfaglige ungdomsuddannelse epX, mener Anke Piekut, der er lektor i fagdidaktik på Institut for Design, Medier og Uddannelsesvidenskab på Syddansk Universitet.

Når hun ser den tyske praksisdidaktik fra 1996 som en didaktisk revolution, skyldes

det, at man her begyndte at brede dannelsesbegrebet ud for alle de uddannelser, som i et vist omfang foregår ude i praksis. Nu skulle det ikke kun handle om, hvilke færdigheder erhvervslivet har brug for. Forskerne og underviserne spurgte i stedet sig selv, hvordan man kunne give de unge viden, færdigheder og dannelse, som de også kan bruge på længere sigt, forklarer Anke Piekut.

De praksisdidaktiske tanker betød, at man indførte begreber som Lernfelder (læringsfelter) og Handlungsorientierung (handlingsorientering), og man forsøgte med de nye didaktiske ideer at tænke de tyske erhvervs- og professionsuddannelser helt forfra.

Kort fortalt er læringsfeltet den overordnede arbejdsproces eller handlesammenhæng, der i en bestemt periode undervises

i. Handlingsorientering er det didaktiske princip, som man arbejder ud fra i undervisningen, hvor man undervejs udvikler en række handlekompetencer.

Læringsfeltet

På en sundhedsfaglig uddannelse kan et læringsfelt for eksempel være 'Støtte for borgere med behandlingskrævende pleje', forklarer Anke Piekut. En uddannelse kan så bestå af otte-ti læringsfelter, og i hvert læringsfelt arbejder eleverne med at finde løsninger på forskellige situationer og problemstillinger, som er relevante for praksis. Læringsfelterne er altså en beskrivelse af hovedtemaerne eller den curriculære struktur på praksisrettede uddannelser, forklarer Anke Piekut:

>

”Det er jo fint at vide, at man kan handle sådan eller sådan i en bestemt situation, men i de fleste professioner skal man også forholde sig til, hvad en bestemt handling vil betyde for de brugere eller kunder, man har med at gøre.”

Anke Piekut om, hvorfor handlingsorientering er en del af en praksisdannelse.

”Læringsfelterne handler om, hvad det er for en læring og dannelse, man skal opnå igennem uddannelsen, og de er hele tiden forankret i den praksis, som uddannelsen retter sig mod.”

Læringsfelter kan på den måde minde om epX-ekspertgruppens praksisfelter, men læringsfelter er anderledes skruet sammen, forklarer Anke Piekut. I ekspertgruppens rapport om den nye epX illustreres praksisfelterne med en træmetafor, hvor faget er

stammen, mens de forskellige praksisfelter inden for faget er grenene, hvor man eksempelvis kan lære at betjene en maskine i et felt og tænke i grøn omstilling i et andet.

Ser man på den tyske praksisdidaktik, så er læringsfeltet derimod stammen, som trækker på forskellige fag, som er grenene. Det skal ikke forstås sådan, at fagene opløses, forklarer Anke Piekut, men fagene kommer bare ikke først. Læringsfelter svarer heller ikke til tværfaglighed, men er mere en

opløsning af fagdidaktik, hvor fagets vidensområder består. Når fagene ikke kommer først, men blot er en del af et læringsfelt, betyder det, at der arbejdes langt mere problem- eller projektorienteret, forklarer hun:

”Ud fra den her tankegang tænker du ikke fag i første række. Du tænker i problemer eller opgaver, der skal løses, og så inddrager du de relevante fag i forhold til, hvilken opgave der skal løses. Så det er den omvendte måde at tænke uddannelsesop-

bygning på i forhold til næsten alle ungdomsuddannelser,” forklarer Anke Piekut.

At arbejde med læringsfelter kan dog kun lykkes, hvis fagene står stærkt – ellers kan de ikke svare på de praksisproblematikker, som den tyske praksisdidaktik lægger op til, forklarer hun:

”Så det er ikke, fordi fagene forsvinder, men de spiller ind i uddannelsen på en anden måde, fordi den ud fra læringsfelttankegangen skal tage udgangspunkt i de professionelle praksisser, som skal have løst en opgave.”

Læringsfelttækningen har altså både betydning for, hvordan uddannelsen er bygget op, og hvad der skal undervises i, men også i kontakten med den praksis, som uddannelsen retter sig mod. Under læringsfelterne kan der nemlig være forskellige samarbejdsprojekter, hvor eleverne skal løse problemer, som lokale organisationer og virksomheder står med.

For folkene bag den tyske praksisdidaktik var det vigtigt, at markedskrav ikke blev styrende for uddannelsernes indhold. Derfor er det afgørende også at inddrage elevens erfaringer og livsverden i de situationer, der arbejdes med i læringsfeltet, forklarer Anke Piekut:

”Tanken bag den tyske praksisdidaktik var, at der ikke kun skulle tænkes i, hvad det er for et job eller et arbejdsmarked, der venter lige om hjørnet, men at eleverne skulle have en uddannelse, som gjorde dem i stand til at blive ved med at udvikle sig, og som rustede dem til at tage del i et samfund og et arbejdsmarked, som var langt mere komplekst. Det kræver, at den enkelte elevs engagement og personlige udvikling kommer til at fylde mere i undervisningen. Så man underviser til og med både hånden, hovedet og hjertet.”

Derfor er handlingsorientering også centralt i den tyske praksisdidaktik, fordi man med den metode forsøger at inddrage elevernes perspektiv og erfaringer i under-

visningen, så der også bliver plads til det, som ligger uden for skolen, forklarer Anke Piekut.

Hvem er handlingen orienteret mod?

Det didaktiske princip om handlingsorientering betyder, at hvis eleverne eksempelvis skal lære at lægge en sonde, så er det ikke nok at lære, hvordan man rent praktisk gør det. Eleverne skal også prøve at sætte sig ind i borgerens situation, og hvad deres egen rolle som sundhedsmedarbejdere er i forhold til borgeren. Eleverne skal altså lære at medtænke dem, som handlingen er orienteret imod.

"Mod en praksisfunderet didaktik for epx-uddannelsen"

På Gymnasieforskning kan du i artiklen "Mod en praksisfunderet didaktik for epx-uddannelsen" læse mere om læringsfelter, og om hvordan vi udvikler en epx-didaktik.

I artiklen af professor Ane Qvortrup og lektor Anke Piekut udvikler de med inspiration fra bl.a. amerikanske Howard Risatti grundlaget for en epx-didaktik, der kan understøtte relevante undervisningsaktiviteter og sikre en tydelig og særegen faglighed for epx.

”Det er jo fint at vide, at man kan handle sådan eller sådan i en bestemt situation, men i de fleste professioner skal man også forholde sig til, hvad en bestemt handling vil betyde for de brugere eller kunder, man har med at gøre,” siger Anke Piekut. Handlingsorienteringsbegrebet trækker derfor på kritisk teori og Jürgen Habermas’ læringsteoriske tanker, som går ud på,

at noget skal læres instrumentelt, noget systematisk, og noget skal læres for at kommunikere og forstå – også kaldet den kommunikative handle.

”Habermas skelner altså mellem, at man kan handle for at udføre noget, for at systematisere noget, men at der også er handlinger, som drejer sig om at forstå hinanden, og handlingsorientering rummer alle tre elementer,” forklarer Anke Piekut.

Hun bruger robotter som eksempel. Den instrumentelle læring handler om at betjene robotten, den systematiske handler om at analysere, hvordan robotten for eksempel ændrer arbejdsgange og effektivitet, mens den kommunikative del handler om, hvad det betyder for borgerne at få udført arbejde af en robot.

Udover at tænke instrumentelt, systematisk og kommunikativt skal eleverne med handlingsorientering som didaktisk princip også kunne forholde sig til deres egne erfaringer og livsverden, fordi man altid vil være både person og profession samtidig, forklarer Anke Piekut.

”Det betyder, at den læring, der er integreret i at udføre en handling, ikke bare handler om, at du skal lære en færdighed. Eleven skal også trække på sine egne erfaringer og baggrund, for uanset hvilken profession du uddanner dig til, så er du også altid et menneske med nogle særlige erfaringer, og din identitet som menneske og din identitet som professionsudøver hænger på den måde sammen i den her praksisdidaktiske forståelse,” siger Anke Piekut.

Handlingsorientering kontra gørelyst

Den tyske praksisdidaktik opererer ikke med begrebet praksisfaglighed som i den danske epx, men handlingsorientering dækker over noget af det samme, forklarer Anke Piekut. Handlingsorientering svarer også delvist til begrebet gørelyst, som er centralt i ekspert- ➤

Ud fra den her tankegang tænker du ikke fag i første række. Du tænker i problemer eller opgaver, der skal løses, og så inddrager du de relevante fag i forhold til, hvilken opgave der skal løses. Så det er den omvendte måde at tænke uddannelsesopbygning på i forhold til næsten alle ungdomsuddannelser.”

Anke Piekut

gruppens oplæg til den nye epX. Gørelyst handler ifølge Anke Piekut om lysten til at gøre og skabe noget på højeste faglige niveau, men gørelyst er dog endnu ikke ”superskarpt didaktiseret” i ekspertgruppens rapport. Det betyder, at der er et potentiale i at knytte gørelyst til didaktisk refleksion, så gøren ikke bliver forstået instrumentelt.

”Gørelyst som begreb skal bygge bro mellem materiale, produkt og profession, men hvornår og på hvilke niveauer af undervisningen skal gørelyst indgå? Og hvad skal underviseren gøre for at skabe gørelyst hos eleverne? Det kan udfoldes,” siger Anke Piekut.

Handlingsorientering har dog større fokus på de personlige og sociale kompetencer, de etiske spørgsmål, og så rummer det tyske praksisdidaktiske princip en større samfundsvendthed end begrebet gørelyst – i hvert fald som det er beskrevet lige nu, mener Anke Piekut.

”Det, at du også skal dannes som menneske og det samfundsvendte, som er en vigtig del af handlingsorienteringsbegrebet, skulle også meget gerne indgå i gørelystbegrebet,” siger Anke Piekut.

Det er vigtigt, at eleverne lærer at orientere sig mod de større samfundsmæssige sammenhænge, som deres praksis eller færdigheder indgår i, for at forhindre, at man hovedløst reproducerer en praksis eller lærer at udføre færdigheder, som der måske om kort tid ikke er behov for.

”Praksisdannelse i en hastigt foranderlig verden betyder, at du er nødt til at forholde dig til samfundets epokale nøgleproblemer som klimaforandringerne eller global usikkerhed, og det kan du ikke, hvis du kun lærer bestemte færdigheder. På den måde passer

den her didaktiske teori godt til den almene dannelse i gymnasiet,” siger Anke Piekut.

Redskab til at få større kreativitet ind i undervisningen

En anden årsag til, at handlingsorientering er interessant for en ny praksisfaglig ungdomsuddannelse er, at eleverne ud fra det didaktiske princip skal øve sig i at foregribe situationer og sætte sig ind i, hvordan andre vil reagere og tænke. Eleverne skal altså sætte sig ind i, hvordan eksempelvis borgere eller pårørende vil reagere på en bestemt handling. Det vil sige, at eleverne skal bruge deres mentale forestillingsevne, og det er ifølge den russiske læringsteoretiker Lev Vygotsky den rene kreativitet, forklarer Anke Piekut.

”Selvom der er stor sympati for at inddrage æstetiske, kropslige og kreative aspekter i undervisningen, så er det svært for de fleste undervisere, fordi de mangler redskaberne og tiden til det. Men med handlingsorientering som didaktisk redskab bliver du nødt til at arbejde med at forestille dig situationer, og dermed får underviserne et redskab til at få det kreative og legende element ind i undervisningen,” siger Anke Piekut.

Hvis handlingsorientering og læringsfelter skulle komme i brug på den nye epX, så vil det betyde, at man i perioder suspenderer det almindelige skema og arbejder mere problembaseret med udgangspunkt i konkrete situationer og problemstillinger fra den professionelle praksis, som eleverne så skal arbejde på at løse, forklarer Anke Piekut.

”At arbejde med læringsfelter i stedet for blokke af fag vil selvfølgelig kræve en anden måde at planlægge uddannelsen

på. I det tyske system betyder det, at der i hvert læringsfelt deltager flere forskellige faglærere i undervisningen,” fortæller Anke Piekut og erkender, at det vil kræve efter- og videreuddannelse af underviserne, fordi de skal tænke deres fag ind i nogle andre sammenhænge. Også handlingsorientering vil kræve, at man ny- og gentænker sin måde at undervise på, mener Anke Piekut:

”Men de undervisere, vi har i gymnasiet, er jo superkvalificerede, så at arbejde med den her didaktik tænker jeg ikke vil kræve særlige faglige kompetencer. Men det vil kræve kendskab og lyst til at udvikle sig didaktisk, fordi denne tilgang ikke bare kan oversættes til at handle og lære praktiske færdigheder,” siger hun.

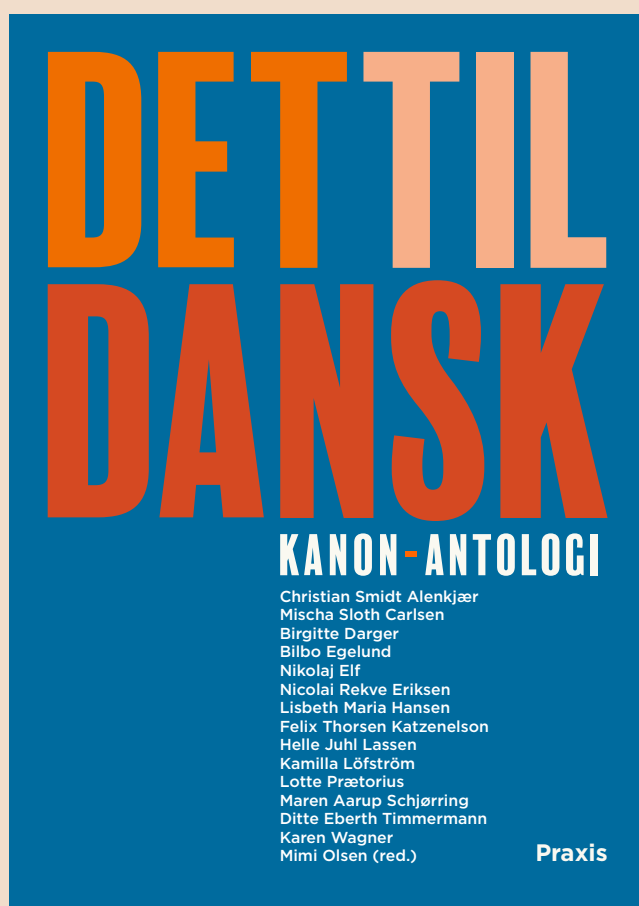
Både den problembaserede læring, som læringsfelterne lægger op til, og handlingsorienteringens didaktiske redskaber, mener Anke Piekut kan være med til at give den nye epX sin helt egen praksisfaglige profil.

”Hvis flere med epX'en skal have sig en ungdomsuddannelse, så handler det om, at flere deltager og bliver en del af fællesskabet. Det kan en anden form for didaktisk tækning og læring med mere plads til det problembaserede, det personlige og det kreative måske give dem mulighed for,” siger hun. ●

Anke Piekut er lektor i fagdidaktik på Institut for Design, Medier og Uddannelsesvidenskab på Syddansk Universitet.

DET TIL DANSK - KANON-ANTOLOGI

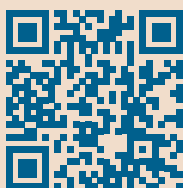
Brug puljemidlerne på *Det til dansk - Kanon-antologi*, som sigter mod at vække elevers læseglæde og åbne deres øjne for tusind års nordisk litteratur- og kulturhistorie.

Antologien samler tekster fra kanonforfatterne, islandske sagaer og nordiske mundtlige traditioner på 500 sider der giver eleverne et dybdegående indblik og forståelse af fortidens verden og tankegang.

Hvert forfatterskab introduceres med portrætter eller blå bøger, og alle tekster er forsynet med manchetter og hashtags, som fremhæver motiver og temaer for at fokusere læsningen. Retskrivningen er moderniseret, og svære ord forklares, hvilket gør teksterne indbydende og lettilgængelige. Antologien er rigt didaktiseret og inkluderer forslag til perspektivtekster, der bygger bro mellem ældre og nyere litteratur.

Til alle tekster findes opgavesæt med fokus på tekst, tema og tid.

Papirbog 299 kr. ekskl. moms

Læs mere om bogen her: prx.dk/kanon-antologi